

Å, ä och ö – bokstäverna som gör svenskan speciell

Berättelse

Om du lär dig svenska kommer du snart att möta tre bokstäver som kanske är nya för dig: å, ä och ö. De står sist i det svenska alfabetet, efter z, och alltid i samma ordning – först å, sedan ä och sist ö. Tillsammans gör de att det svenska alfabetet har 29 bokstäver i stället för 26.

Många som kommer till Sverige tror först att å, ä och ö bara är ett a eller ett o med en prick eller en ring ovanför. Men så är det inte. I svenskan är de egna, riktiga bokstäver. De har sin egen plats i alfabetet och sitt eget ljud. Det är viktigt att veta, för om man byter ut dem kan ett ord få en helt annan betydelse. “Mor” och “mör” är till exempel inte samma sak.

Varför behöver svenskan extra bokstäver? Svaret är att svenskan har många vokaler. Det latinska alfabetet, som många språk bygger på, har fem vokaler. Svenskan har nio: a, e, i, o, u, y, å, ä och ö. Eftersom det finns fler vokalljud i svenskan behövs också fler bokstäver för att skriva dem.

Bokstäverna är gamla. Ä och ö fanns redan i den första tryckta boken på svenska, från år 1495. Bokstaven å kom lite senare och syns i tryck år 1526, bland annat i Nya testamentet. Från början skrev man dem på ett annat sätt än i dag. Ä skrevs som ett a med ett litet e ovanför, ö som ett o med ett litet e ovanför och å som ett a med ett litet o ovanför.

Andra länder gör inte alltid likadant. I danskan och norskan står å sist i alfabetet, men i svenskan står å först av de tre. En förklaring är att å infördes mycket tidigare i svenskan. I Danmark och Norge skrev man länge dubbel-a (aa) i stället för å. Norge började använda å år 1917 och Danmark först år 1948.

Många svenska namn har å, ä eller ö, till exempel Åsa, Örjan och Görel. Det kan ibland bli problem när namnet ska skrivas in i datorer eller i resedokument i andra länder, där bokstäverna inte alltid finns. Då måste de ofta ändras. Men det finns ingen enda regel för hur det görs, så det kan se olika ut.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
alfabet	alla bokstäver i ett språk i en bestämd ordning
vokal	en ljudbokstav, till exempel a, e, i, o, u, y
egen	som hör till sig själv; inte en del av något annat
betydelse	vad ett ord eller en sak betyder
latinsk	som hör till det alfabet många europeiska språk bygger på
tryckt	gjord i en tryckpress, alltså i en riktig bok
infördes	togs i bruk; började användas

ORD	FÖRKLARING
dubbel	två gånger; två likadana saker tillsammans
resedokument	papper man behöver för att resa, till exempel ett pass
regel	hur något ska vara eller göras

Läsförståelsefrågor

- Var i det svenska alfabetet står å, ä och ö?
 - Först, före a och b.
 - Sist, efter z.
 - Mitt i alfabetet.
- Varför behöver svenskan bokstäverna å, ä och ö?
 - För att svenskan har många vokaler och behöver fler bokstäver för vokalljuden.
 - För att andra länder bestämde det.
 - För att alfabetet annars skulle bli för kort.
- Vad säger texten om skillnaden mellan svenska och danska/norska?
 - Danskan och norskan har inga extra bokstäver alls.
 - I svenskan står å först av de tre, men i danskan och norskan står å sist.
 - Danskan och norskan använder fler vokaler än svenskan.
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 - Å och ö fanns redan i en tryckt bok från 1495.
 - Bokstaven å kom till svenskan före ä och ö.
 - Å, ä och ö är de vanligaste bokstäverna i svenska texter.
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 - Norge började använda bokstaven å år 1917.
 - Det finns en enda fast regel för hur å, ä och ö ändras i andra länder.
 - Å, ä och ö är egna bokstäver i svenskan.
- Texten säger att "mor" och "mör" inte är samma sak. Förklara med egna ord varför det är viktigt att inte byta ut å, ä och ö mot andra bokstäver.
- Från början skrev man bokstäverna på ett annat sätt. Beskriv hur man skrev ä, ö och å förr i tiden.
- Varför kan det bli problem med namn som Åsa eller Örjan när man reser till andra länder? Svara med stöd i texten.

Facit

1. 1. Sist, efter z.
2. 1. För att svenskan har många vokaler och behöver fler bokstäver för vokalljuden.
3. 1. I svenskan står å först av de tre, men i danskan och norskan står å sist.
4. 1. ja b) nej (å och ö fanns 1495, å kom senare 1526) c) det står inte i texten (texten säger inget om vilka bokstäver som är vanligast)
5. 1. ja b) nej (texten säger att det inte finns någon enda regel) c) ja
6. Exempel på svar: Bokstäverna har egna ljud, och om man byter ut dem kan ordet få en helt annan betydelse. "Mor" och "mör" betyder olika saker, så bokstaven förändrar ordet.
7. Exempel på svar: Ä skrevs som ett a med ett litet e ovanför, ö som ett o med ett litet e ovanför och å som ett a med ett litet o ovanför.
8. Exempel på svar: I andra länders datorer och resedokument finns bokstäverna inte alltid, så namnet måste ofta ändras. Eftersom det inte finns någon fast regel kan det bli olika och ställa till problem.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för att öva skillnaden mellan ljud och bokstav, vokaler och alfabetets ordning. Tema: hur svenskan skiljer sig från grannspråk och varför extra bokstäver behövs. Fråga 6 och 8 kräver inferens och att eleven kopplar ihop information. Lyft gärna att vissa uppgifter är säkra fakta (årtal i tryck) medan annat varierar (hur bokstäverna ändras utomlands). Låt eleverna jämföra med alfabetet och de extra tecken eller vokaler som finns i deras egna språk.

Diskussionsfrågor

- Finns det extra bokstäver eller tecken i alfabetet på ditt språk? Hur ser de ut och hur uttalas de?
- Har du själv haft problem med ditt namn när det skrivits i ett annat land eller i en dator? Berätta vad som hände.
- Texten säger att å, ä och ö är egna bokstäver, inte ett a eller o med en prick. Varför tror du att det känns viktigt för många svenskar?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en bokstav, ett tecken eller ett ljud i ditt eget språk som kan vara svårt för en svensk att skriva eller säga. Förklara hur det fungerar.

Källor och faktagranskning

- Institutet för språk och folkminnen (Isuf), Frågelådan: Varför har svenskan bokstäverna å, ä och ö? – <https://frageladan.isof.se/faqs/27384>
- Institutet för språk och folkminnen (Isuf), Frågelådan: Varför har vi olika placering av å i svenska alfabetet jämfört med andra språk? – <https://frageladan.isof.se/visasvar.py?svar=52524>
- Wikipedia: Svenska alfabetet – https://sv.wikipedia.org/wiki/Svenska_alfabetet

- SVT Nyheter: Så etablerades Å, Ä och Ö i svenska alfabetet – <https://www.svt.se/nyheter/vetenskap/sa-etablerades-a-a-och-o-i-svenska-alfabetet-0a699y>

Faktaundersökning mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: Det svenska alfabetet har 29 bokstäver, och de tre sista är å, ä och ö, i just den ordningen efter z. Å, ä och ö räknas som egna bokstäver i svenskan – inte som ett a eller o med en prick eller ring. Svenskan har nio vokaler (a, e, i, o, u, y, å, ä, ö), fler vokalljud än det latinska alfabetets fem, och därför behövs de tre extra bokstäverna. Ä och ö fanns redan i den första tryckta boken på svenska 1495; å kom i tryck 1526, bland annat i Nya testamentet. Ursprungligen skrevs å som ett a med ett litet o ovanför, ä som ett a med ett litet e ovanför och ö som ett o med ett litet e ovanför. I svenskan står å före ä och ö, medan danskan och norskan placerar å sist; det beror på att å infördes mycket tidigare i svenskan. Danmark och Norge använde länge dubbel-a (aa) för å-ljudet – Norge införde å 1917 och Danmark 1948. W blev en egen bokstav i svenskan först 2006, i den trettonde upplagan av Svenska Akademiens ordlista (SAOL); innan dess hade alfabetet 28 bokstäver och w sågs som en variant av v. OSÄKERHETER/MYTER, som texterna markerar försiktigt: Den kända meningen "I åa ä e ö" ("I ån är en ö") är ett skämtsamt språkligt kuriosum om dialekt och korta ord, inte en regel för standardsvenska. Uppgifter om exakta årtal för när vokallJUDEN uppstod (det sägs ä, y och ö på 700–800-talet och å-ljudet på 1200–1300-talet enligt Isóf) gäller ljudens utveckling i talet, inte bokstäverna i skrift – håll isär ljud och bokstav. Hur å, ä och ö ersätts i utländska system varierar (ibland a/a/o, ibland aa/ae/oe, det senare mer typiskt för tyskan); det finns ingen enda fast regel, så detta beskrivs allmänt. Att de tre bokstäverna står "sist" är en svensk konvention; i andra språk som använder samma tecken kan ordningen vara annorlunda.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.